

Berczik Krisztina ELTE PPK
Pszichológiai Intézet

AZ ADDIKTOLÓGIA ALAPJAI IV.

Demetrovics Zsolt, Kun Bernadette (szerk.) (2010): *Az addiktológia alapjai IV.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 547 oldal

Hiánypótló műként jelent meg 2007-ben *Az addiktológia alapjai* sorozat első kötete (Demetrovics, 2007), amelyet 2009-ben kettő (Demetrovics, 2009a, 2009b), majd 2010-ben egy újabb kötet követett. Az első kötet bevezetőjében a szerkesztő, Demetrovics Zsolt hangsúlyozta, hogy egyrészt egy olyan összefoglaló munkát szeretett volna létrehozni, amely az addiktológia alapfogalmaiból kiindulva az egészen specifikus tudásanyagig tekinti át e tudományterület ismereteit. Másrészt pedig szükség volt egy olyan kötetre, amely az általa az ELTE PPK Pszichológiai Intézetében vezetett Addiktológiai Munkacsoport két programjának (Drogprevenációs és Egészségfejlesztési Program, illetve Addiktológia Program) a tankönyve lehet. A kötetek szerzői az ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszékének oktatói és PhD-hallgatói, továbbá a hazai addiktológia és a hozzá kapcsolódó tudományterületek elismert szakemberei.

Az első három kötet lényegében az addiktológiával kapcsolatos alapismereteket összegzi. Az első kötet az addiktológia alapfogalmait, az addikciók spektrumát, a drogepidemiológia alapjait, a magyar társadalom drogérintettségét, a függőségek etiológiai magyarázatait, és végül a prevenció lehetőségeit mutatja be. A második kötetből képet kaphatunk az addikciók neurobiológiai és neurokémiai alapjairól, a pszichoaktív szereknek az első kötetben nem tárgyalt vonatkozásairól, az addiktológiai problémák méréséről, illetve további epidemiológiai kérdésekről. A harmadik kötet áttekinti a drogpolitikát és a droghasználat jogi vonatkozásait, továbbá az addikciók kialakulásának elméleti modelljeit. Ez a kötet mutatja be a függőségek terápiájának alapkérdéseit és az addiktológiában alkalmazott terápiás módszereket, végül pedig az ártalomcsökkentés lehetőségeit.

A 2010-ben megjelent, Demetrovics Zsolt és Kun Bernadette által szerkesztett negyedik kötet a viselkedési függőségekkel foglalkozik. A viselkedési addikciónak a szerkesztők *Az addiktológia alapjai I. c.* kötetben már szenteltek egy terjedelmes tanulmányt. Azonban úgy gondolták, hogy fontos egy külön kötetben részletesen kitérni a viselkedési addikciókra, mivel e jelenségek nagyon különböző mértékben feltártak, és igen csekély a hazai szakirodalmuk – egyes zavarokról egyáltalán nem is jelent meg korábban magyar nyelven tudományos közlemény. Így született meg ez a kötet, amely huszonegy viselkedési addikciót, vagy viselkedési addikcióként is értelmezhető jelenséget mutat be. Viselkedési függőségről akkor beszélünk, amikor az addikció nem kémiai szerhez kötődik, hanem valamilyenfajta viselkedéssel kapcsolatban alakul ki.

A kötet első, áttekintő fejezete a viselkedési függőségek alapkérdéseivel foglalkozik, és a viselkedési addikciókat a Hollander és Wong (1995) által leírt „obszesszív-kompulzív spektrum zavarok” értelmezési keretében helyezi el.

A kötet második része a viselkedési addikciók első nagy csoportját, a diagnosztikus rendszerekben hagyományosan impulzuskontroll-zavarként osztályozott rendellenességeket veszi számba: a kóros játékszenvedélyt, a piromániát, a kleptomániát, az intermittáló expozív zavart és a trichotillomániát.

A harmadik rész azokat az impulzuskontroll-zavarokat tárgyalja, amelyeket a diagnosztikus rendszerek (egyelőre) nem osztályoznak önálló betegségként. Ebben a részben olvashatunk „hagyományosabb” zavarokról, mint az onychophagia, a patológias bőrfelsértés és a kényszeres gyűjtögetés, de ugyanitt esik szó olyan, az utóbbi egy-két évtizedben a figyelem fókuszába került rendellenességekről, mint a kényszeres vásárlás vagy az internetfüggőség. A szerkesztők a bonyolultabb esetet jelentő szexuális addikciókat is e részben ismertetik impulzuskontroll-zavarra utaló jegyeik miatt.

A kötet negyedik részében bemutatott zavarok szintén nem szerepelnek a diagnosztikus rendszerekben. E rendellenességek addiktív jellege szembevetendő, ugyanakkor esetükben már nem domináns az impulzuskontroll zavara. Itt olvashatunk a testedzésfüggőségről, a munkafüggőségről, a kodependenciáról és a vallásfüggőségről. E zavarok külön érdekessége, hogy bár addiktív jellegük miatt egyértelmű az ártalmasságuk, társadalmilag mégis nagymértékben elfogadottak lehetnek. Például a kemény testedzést vagy az intenzív munkavégzést erényként tartja számon társadalmunk. A rendszeresen végzett sport optimális esetben valóban a személy testi-lelki jóllétéhez, egészsége megőrzéséhez járul hozzá, ugyanúgy, ahogy az elkötelezetten végzett munka értéket teremt, és a személyes növekedést segíti elő. Azonban van egy határ, amelyen túl a túlzásba vitt testedzés vagy munkavégzés már nem ezeket a pozitív változásokat hozza létre, hanem éppen ellenkezőleg: káros hatással van a személy életvitelére, interperszonális kapcsolataira, testi-lelki egészségére. Az e zavarokkal foglalkozó fejezetek differenciáltan közelítik meg ezeket a jelenségeket, és támpontokat adnak ahhoz, hogy meg tudjuk ítélni, hol is van ez a bizonyos határ.

Az ötödik rész mutatja be a viselkedési addikciók negyedik nagy csoportját. Ezek a viselkedési függőségként is értelmezhető rendellenességek vagy nem mint impulzuskontroll-zavarok, vagy pedig egyáltalán nem szerepelnek a diagnosztikus rendszerekben. Addiktív jellege miatt itt kapott helyett a diagnosztikus rendszerekben hagyományosan a szorongásos zavarok között osztályozott kényszerbetegség, illetve a szomatoform rendellenességek közül a testdiszmorfiás zavar és a hipochondriázis. A táplálkozás két „klasszikus” zavara, az anorexia és a bulimia mellett e részben olvashatunk – az evészavar-spektrumon a bulimia és az elhízás között elhelyezkedő – falási zavarról, illetve az egyik legújabb evészavarról, az egészséges-étel-függőségről. A hagyományosan női betegségnek számító evés- és testképzá-

varok mellett egy külön fejezet foglalkozik a férfiak speciális testképzavarával, az izomdiszmorfiával.

A kötet zárófejezete a viselkedési addikciók jelenségét tágabb társadalmi, tudományos és terápiás perspektívából közelíti meg.

A kötet szerkezete világos, jól áttekinthető. Az olvasó könnyen eligazodik a könyvben a kötet tanulmányait bemutató rész és a részletes tartalomjegyzék alapján. A tartalomjegyzéket a függelékek listája követi, amelynek alapján megtalálhatjuk a kötetben szereplő kérdőíveket. A szerkesztők egy külön részt szenteltek a szerzők bemutatásának, így megismerhetjük a kötetet létrehozó szakemberek munkáját, érdeklődési területeit.

A kötet átláthatóságát nagymértékben elősegíti, hogy az egyes zavarok bemutatása kötött szerkezetet követ. A rendellenesség definíciójának és tünettanának bemutatása után a mérőeszközök ismertetése, majd az epidemiológiai és komorbiditási adatok számbavétele következik. Ezután a betegség lefolyásáról és következményeiről kaphatunk képet. Végül pedig az etiológia és a kezelés témakörével foglalkoznak az egyes fejezetek, amelyeket gazdag irodalomjegyzék és több esetben függelék – az adott zavart vizsgáló kérdőív(ek) bemutatása – követ. A kötet nagy erénye, hogy az egyes zavarok tudományos ismertetését számos, a zavarok egyes aspektusait jól illusztráló konkrét példa, a kodependenciával foglalkozó fejezetben pedig a szerző terápiás praxisából vett eseteírások színesítik.

Az addiktológia alapjai IV. c. kötet egyszerre felel meg a tudományos igényesség és a közérthetőség kritériumainak, így jó szívvel ajánlható az addiktológiával foglalkozó vagy az iránt érdeklődő gyakorló és elméleti szakembereknek, a témával ismerkedő diákoknak, és a viselkedési függőségek tudományos megközelítése felé nyitott laikusoknak.

Demetrovics Zs. (szerk.). (2007): *Az addiktológia alapjai I.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

Demetrovics Zs. (szerk.). (2009): *Az addiktológia alapjai II.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

Demetrovics Zs. (szerk.). (2009): *Az addiktológia alapjai III.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest